

Departing Skies-atölyede geçici yerleştirme; yer:

Fallen-kısmi yerleştirme; duvar: *Reflections*

Mayıs 2020

Bu Hafta:

SERDAR ARAT

Yaşama Çıkamayan İşlerle

...en güzel Max Ernst resmi, sahte bile olsa...

D. Filipacchi, 2012

Manhattan'ın yarım saat dışındaki ev ve atölyede karantina günlerimiz sürüyor. Her şey gibi, bu bahar yapacak olduğum konuşmalar da iptal edilince, 6 Mayıs Çarşamba akşamı ilk konuşmayı Zoom üzerinden yaptık. Konu: *Sanat ve Sahtecilik*. Paylaşmak istediğim, sahteciliğin malum yanlarının ötesinde, benim de daha önce kafa yormadığım ve araştırma yaparken ilgimi çeken bir nokta. Bu, aynı zamanda karantina günlerimize de beklemediğim şekilde bağlanan bir nokta oldu.

2006 yılında koleksiyoner Daniel Filipacchi, 7 milyon dolara satın aldığı *La Forêt-2* isimli resmin bir Max Ernst değil, Beltracchi tarafından yapılan sahtesi olduğunu öğreniyor. Fakat mahkemeye gitmesine rağmen, resmi geri vermeyi reddediyor. 2012'de yaptığı bir söyleşide ise, sahte olmasına rağmen gördüğü en güzel Max Ernst resmi olduğunu tekrarlıyor. Filipacchi'nin ayrılmadığı, reddedemediği bu resim için övgüler yağdıran başkaları da var; fakat hepsi resmin sahte olduğu ortaya çıkmadan önce. Max Ernst'in eşi Dorothea Tanning ile Max Ernst uzmanı ve aile dostu Albert Weiss de bu isimler arasında.

Beni ve sonra da konuşmadakileri şaşırtan, 92 yaşında değerli, bilgili bir sürrealizm koleksiyoncusu olan Filipacchi'nin, sahte olduğunu bildiği bu resmi Max Ernst düzeyinde değerlendirmeye devam etmesi; tabii, sanat tarihine katkısı üzerinden değil, sadece kişisel yargısı olarak.

Böyle bir deneyim benim için mümkün olabilir mi? Sizin için mümkün olabilir mi? Gerçek-sahte ikileminin ötesinde başka bir alan mı var? Zoom konuşmasında en çok ilgi çeken, soru ve düşünce üreten nokta da bu oldu. Benim için bir açıklama, anlama, yıllardır tekrar ettiğim şu düşünceden geldi: Bir sanat “nesnesi” ancak onu izleyeni-yaşayanı olduğu zaman “sanata” dönüşür. Yani, sanat her kişinin kendi bilincinde yeniden yarattığı bir deneyimdir. Hatta, her görüşte veya hatırlayışta bile biraz farklı olarak yeniden yarattığımız bir deneyim... Bunu sık sık tekrarladıysam da, can-ı gönülden kabullenilmem zor ve ileri yaşta oldu. Ama, oldu.

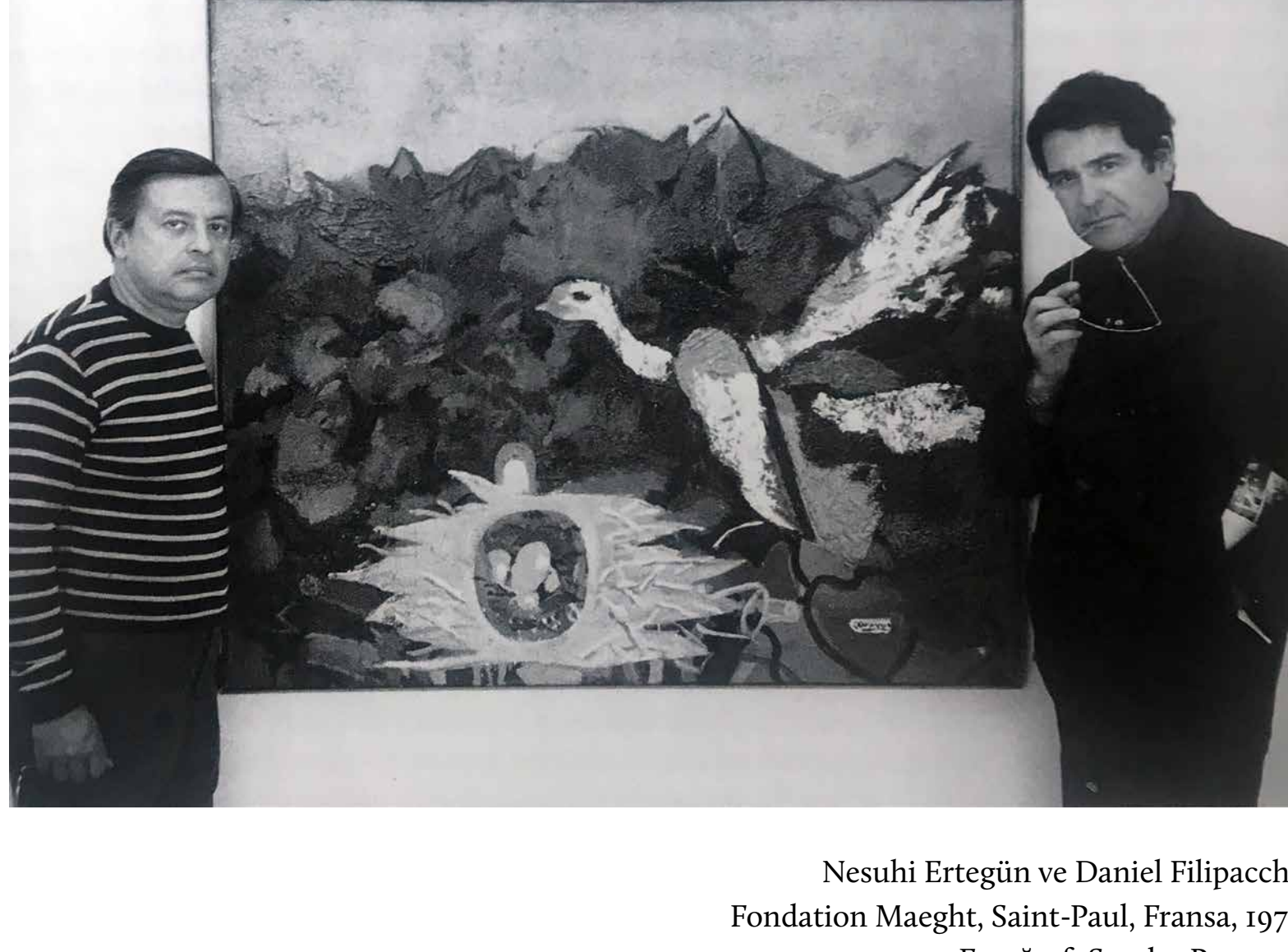
La Forêt-2, Max Ernst sahtesi, tuval üzerine yağlı boya, W. Beltracchi

Filipacchi'ye gelince... Eğer her sanat eseri farklı bilinçlerde farklı olarak yeniden yaratılıyorsa, onların “sanat” olması ancak böylelikle gerçekleşiyorsa, o zaman sahte *La Forêt-2* de Filipacchi'nin bilincinde yeniden yaratılıyor. Max Ernst'in gerçek işlerinin yanı sıra, onların bir uzantısı, çağrışımı olarak. Sanatı izlemek ve onunla yaşamak da yaratıcı bir deneyim.

“Sahte mi, gerçek mi?” sorusu muhakkak ve kesin olarak cevaplandırıldıktan sonra - *ve ancak ondan sonra* - bilincin böyle bir alan yaratmasını da anlayabiliyorum.

Bana gelince... Atölyede, yeni biten ama henüz görülmemeyen, kim bilir daha ne kadar zaman görülmeyecek, bu yüzden de “nesne” olarak kalmaya devam eden işlerin arasında yaşamak çok ağır bir duygu. “Yaptığımız işin tamamlanması için izleyicinin bilincine ihtiyacımız var” demek başka, bu eksikliği gün be gün yaşamak başkaymış meğer. Karantinanın getirdiği bu zorluk benim için ruh bulandırıcı şu sıralarda. Merak ediyorum sanatçı arkadaşları. Bakalım karantina günleri daha neler getirecek...

Serdar Arat, Mayıs 2020

Nesuhi Ertegun ve Daniel Filipacchi, Fondation Maeght, Saint-Paul, Fransa, 1970

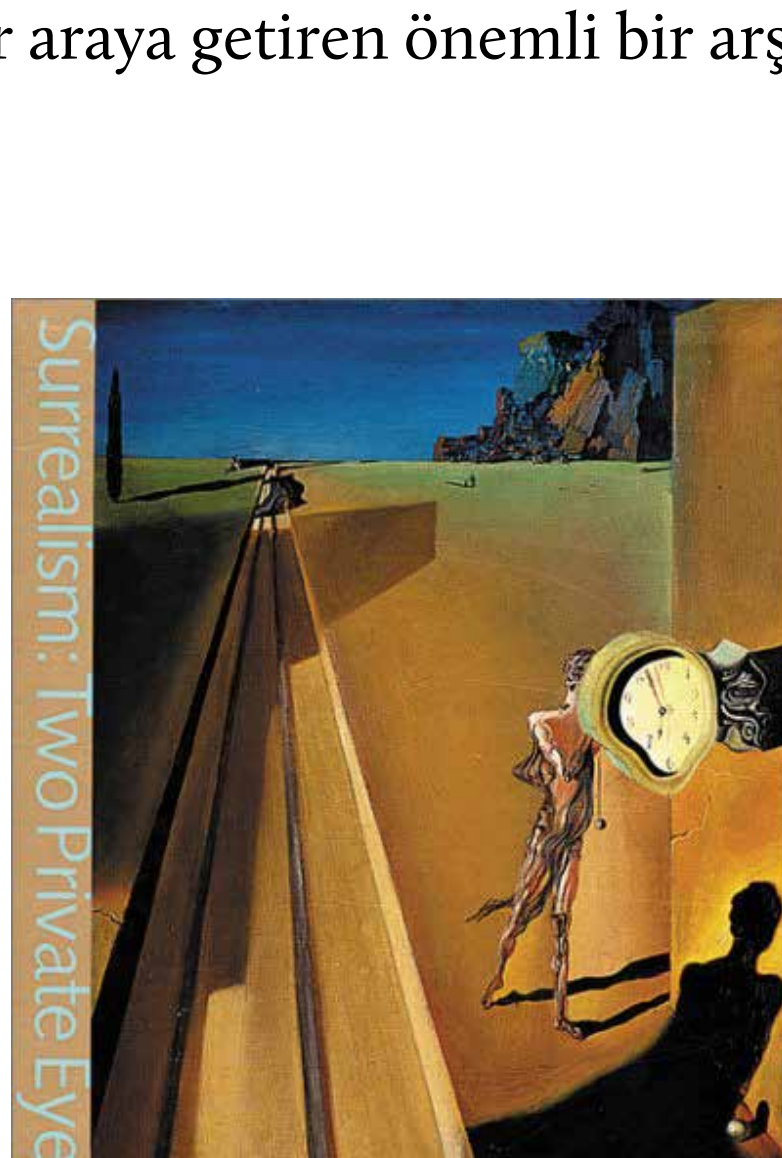
Fotoğraf: Sondra Peterson

► **Daniel Filipacchi Kimdir?** 1938 doğumlu Daniel Filipacchi, sürrealist sanatı büyük bir tutkuyla toplamış en önemli Fransız koleksiyonculardan biri. Aynı zamanda sürrealist şiir ve edebiyatla da ilgilenen koleksiyoncu, Atlantic Records kurucusu Ahmet Ertegun'ün kardeşi Nesuhi Ertegun ile birlikte sürrealist eserleri kırk yıl gibi bir süre boyunca dostane bir rekabet içinde satın almış. Filipacchi'nin koleksiyonunda dikkat çeken isimlerden bazıları ise Hans Bellmer, Salvador Dali, Max Ernst, René Magritte, Yves Tanguy ve Joan Miró.

Kariyerine popüler dergilerde fotoğrafçı olarak başlayan Filipacchi, aynı zamanda bir caz müzik tutkunu. Bir süre caz konserlerini tanıtan Filipacchi, bir plak şirketi kurmuş ve 1960'larda devlete ait radyo istasyonlarında caz müzik çalınmaması üzerine ise Frank Tenot ile birlikte bir kanalda canlı caz programları yapmış. *Paris Match* gibi birçok dergi çıkaran Filipacchi, zaman içinde gerçek bir medya patronuna dönüşmüş. Bu yayınlar arasında genç kızlar için *Mademoiselle Age Tendre*, erkekler için *Lui*; bunun yanı sıra her sayısı en az 1 milyon satan *Salut les copains* ve *Newlook*, *Playboy* gibi dergilerin Fransızca edisyonları bulunuyor.

Filipacchi'nin resme olan ilgisinin yalnızca sürrealizm üzerinden, müziğe ilgisinin ise yalnızca caz üzerinden şekillenmesi oldukça ilginç. Özellikle figüratif resme hiç ilgi duymadığını belirten koleksiyoncu, bu durumu şöyle ifade ediyor; “Müzik de benim için böyle. Eğer caz tutkunuyusanız ve sizin için artık nefes almak gibi olmuştusa, farklı müzikleri takdir edemezsiniz. Kulaklarınız ‘kalıplanmış’ gibidir artık.”

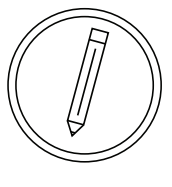
1999 yılında New York- Solomon R. Guggenheim Müzesi'nde gerçekleşen *Surrealism: Two Private Eyes*, *The Nesuhi Ertegun and Daniel Filipacchi Collections* adlı sergi ise, iki koleksiyoncunun vizyonu ve sürrealizm tutkusu üzerinden şekillenerek yüzlerce resim, obje, kitap ve fotoğrafı bir araya getiren önemli bir arşiv niteliğinde.

Kaynaklar:

Amore, Anthony A., *The Art of the Con*, 2015.

Hammer, Joshua, *The Greatest Fake-Art Scam in History?* Vanity Fair, October 10, 2012

Tarık Bayazıt & Savaş Ertunç

“Artık gelecek planlarımı hayattan gizli yapıyorum. Sanki hayat, işini gücünü bırakıp planlarımı bozmak için her şeyi yapıyor” demiş Oğuz Atay. İçinde bulunduğumuz günleri görseydi, ne derdi acaba? Hayat bir adım daha ileri gidip hepimizi öyle şaşırtıcı bir hızla, öyle bir bilinmeze sürükledi ki, ne açıktan ne de gizli plan yapmamız neredeyse mümkün değil. İnce ince her şeyi planlamaya, programlamaya şartlanmış dimağlar özgürleşip tekrar hayal kurma yaramazlıklarına mı başladı ne?

Geçtiğimiz bir kaç hafta içinde bizim plansız, programsız evde, yeni bir oyun başladı. Kendiliğinden başladı bu oyun. “Neredeyim?” Birimiz bahçede saksı toprağı değiştirirken, terasta bakla ayıklayan diğeri soruyor:

- *Neredeyim?*
- Inle Lake’de, nilüfer saplarından ip eğiren yaşlı kadının yanı başında!
- *Bilemedin, Mazi’da Förü ve İsmail’in hamağında denize karşı şekerlemedeyim!*

Tutturma ihtimalinin olmadığını bile bile, inatla oynamaya devam ediyoruz. Galiba her soru, sadece soranı değil, sorulana da ortak anıların tam göbeğine çektiği için tuttu bu oyun. Bir çeşit anı paslaşma-ca aslında. Üstelik yüzlerde oluşan mutlu, çoğu zaman özlem dolu ve muzip ifadeler hiç şaşmıyor. Sıklıkla hayal kurma eylemi de, bu günlerde çeşitlenen ve renklenmiş rüyalarımız gibi, korona günlerinin öngöremediğimiz yan etkilerinden biri. Gittikçe artan yoğun ve baskın mahrumiyet hissinden olsa gerek, eskisinden daha sık savruluyoruz bir-içim-su anılara. Bu zihin yolculuklarında kendimizi çoğu zaman ferah, renkli, huzur dolu, neşeli mekanlarda bulmamız elbette şaşırtıcı değil. Yıllardır, özellikle seyahatlerde, ne zaman çarpıldığımız bir yere gitsek, acaba bir kez daha buraya gelebilir miyiz diye sormaktan kendimizi alamayan bizlere bilinçaltından “gidemiyorsan ben götürüreyim şekerim” teklifi. Bize de seve seve kabul etmek düşer...

- *Neredeyim?*
- Stromboli açıklarında, tekne de, yanardağın püskürttüğü kayaların denize düştükçe yakamoz girdapları oluşturduğu yerde
- *Bilemedin, restoran terasındayım. Anish Kapoor önüne gelen Yellow Rising göndermesi mangolu parfait tatlısını çocuk gibi alkışlıyor!*

Tahminleri tutturamadıkça göz önüne gelen imaj sayısı, kendi başımıza yaşadığımız, dış dünyadan kopuk ama sadece bizi eğlendiren fantezi sayısı çoğaldıkça çoğalıyor. Bu kendin çal kendin oyna hali de her dem ayna (ayna olmazsa obsidyen) tutmayı seven Hale Tenger’in en sevdiğimiz yapıtlarından 2005 tarihli *Dancing Queen* ^[1] ^[2] işini anımsattı! Gerçeğinin yerini tam tutmasa da alternatif bir anlık tatmin, her şeyin/herkesin ortasında olup kendinle baş başa kalma mecburiyeti, üretilen, çoğaltılan ve yüzüne çarpan imajlar, hayaller... Galiba tek belirgin fark - karantina sağ olsun - şahsımızın *Dancing Queen*’inde belden aşağımız açıkta değil!

Hale Tenger,
Dancing Queen, 2005
Pleksiglas, ampul,
hareket sensörü,
iki monteli mini
hoparlör ve ses
Ø:123 cm, h:60 cm

Hepimizin arada sırada da olsa kazanma hissine, yalnızlığımızdan uzaklaşmaya ihtiyacımız var (diyelim)! Oyunu biraz değiştirip, azıcık hile katıp sizleri tek bir soruyla aynı döneme ve mekana, aynı ortak, mutlu anıya götürmeye ne dersiniz?

Nerdesin aşkım?

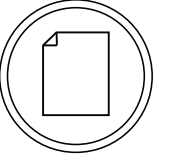
[1] XOXO The Mag Şubat 2013 sayısında yayınlanan Özge Ersoy’un Hale Tenger ile söyleşisinden:

“Altına giren kişi inanılmaz bir dünyayla karşılaşılıyor; yüzlerce ampul-aynada narsisistik bir şekilde kendini sonsuz sayıda çoğalmış olarak görüyor ve bir süreliğine de olsa o dünyanın yıldızı oluyor. Ama aynı zamanda çok enayi bir atmosfer bu, çünkü ancak belinize kadar sarıp sarmalıyor sizi!”

[2] Abba - Dancing Queen (Official Video)

<https://www.youtube.com/watch?v=xFrGuywV8s>

YAZISIZ:

GÖKÇEN DİLEK ACAY